

PIRMIE LĪGUMI

Nemot vērā Otrā pasaules kara postošās sekas un nepārtrauktos Austrumu un Rietumu konfrontācijas draudus, par svarīgāko prioritāti kļuva Francijas un Vācijas izlīgums. Kopēja sešu valstu ogļu un tērauda nozare, ko izveidoja ar 1951. gadā noslēgto Parīzes līgumu, bija pirmais solis virzībā uz Eiropas integrāciju. 1957. gadā noslēgtie Romas līgumi nostiprināja šīs integrācijas pamatu un stiprināja domu par sešu Eiropas valstu kopēju nākotni.

JURIDISKAIS PAMATS

- Eiropas Ogļu un tērauda kopienas (EOTK) līgumu^[1] jeb Parīzes līgumu parakstīja 1951. gada 18. aprīlī, un tas stājās spēkā 1952. gada 23. jūlijā. Pirmo reizi sešas Eiropas valstis vienojās kopīgiem spēkiem sākt integrācijas procesu. Līgums deva iespēju sagatavot Kopienas pamatus, izveidojot izpildinstitūciju – tā saukto Augsto iestādi, Parlamentāro asambleju, Ministru padomi, Eiropas Kopienu Tiesu un Padomdevēju komiteju. Saskaņā ar EOTK līguma 97. pantu šo Līgumu noslēdza uz ierobežotu laika periodu – 50 gadiem, un tā termiņš beidzās 2002. gada 23. jūlijā. Saskaņā ar Līgumiem (Līgums par Eiropas Savienību un Līgums par Eiropas Savienības darbību) pievienoto 37. protokolu EOTK līdzekļu neto vērtību pēc tās likvidēšanas piešķirā pētniecībai ar ogļu un tērauda rūpniecību saistītās nozarēs, izmantojot Ogļu un tērauda izpētes fondu un ogļu un tērauda nozares pētniecības programmu.
- Eiropas Ekonomikas kopienas (EEK) līgumu un Eiropas Atomenerģijas kopienas (EAEK, tā dēvēto *Euratom*) līgumu jeb Romas līgumus parakstīja 1957. gada 25. martā, un tie stājās spēkā 1958. gada 1. janvārī. Romas līgumi atšķirībā no EOTK līguma bija noslēgti uz nenoteiktu laika periodu (EEK līguma 240. pants un EAEK līguma 208. pants), kas tiem piešķir gandrīz konstitucionālu nozīmi.
- Sešas dibinātājas valstis bija Beļģija, Francija, Itālija, Luksemburga, Nīderlande un Vācija.

MĒRĶI

- EOTK dibinātāju vispāratzīta iecere bija veidot to kā pirmo posmu ceļā uz “Eiropas federāciju”. Kopēja ogļu un tērauda tirgus izveide bija plāns, kuru varētu

[1]Eiropas Ogļu un tērauda kopienas (EOTK) dibināšanas līgums ir atrodams šādā tīmekļa vietnē:
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=legissum:xy0022>

pakāpeniski paplašināt attiecībā uz citām ekonomikas jomām, un tādējādi beigu beigās radīt politisku Eiropu.

- Eiropas Ekonomikas kopienas mērķis bija izveidot kopēju tirgu, pamatojoties uz brīvu apriti četrās jomās, proti, brīvu preču apriti, personu brīvu pārvietošanos, brīvu kapitāla un pakalpojumu apriti.
- *Euratom* mērķis bija koordinēt skaldmateriālu piegādi un dalībvalstu jau uzsāktas vai plānotas pētniecības programmas kodolenerģijas izmantošanai miermīlīgos nolūkos.
- Aplūkojot minēto triju Līgumu preambulas, ir redzama mērķa vienotība, kas ir Kopienas izveidošanas pamatā, proti, pārliecība, ka Eiropas valstīm jāsadarbojas, lai veidotu kopēju virzību, jo tikai tā tām būs iespējams noteikt savu nākotni.

GALVENIE PRINCIPI

Eiropas Kopienas (EOTK, EEK un *Euratom*) izveide bija pakāpenisks process, kas norisa, domājot par Eiropu, un šī iecere bija cieši saistīta ar notikumiem, kas bija satricinājuši Eiropas kontinentu. Pēc Otrā pasaules kara bija jāreorganizē galvenās rūpniecības nozares, galvenokārt tērauda rūpniecība. Eiropas nākotne, kuru apdraudēja austrumu un rietumu konfrontācija, bija atkarīga no Francijas un Vācijas izlīguma.

1. Francijas ārlietu ministra Robēra Šūmaņa deklarāciju 1950. gada 9. maijā var uzskatīt par Eiropas Kopienas sākumpunktu. Ogļu un tērauda izvēle simbolizēja šā laikmeta būtību. 20. gadsimta 50. gadu sākumā ogļu un tērauda nozare bija valstu varenības pamats. Papildus tīri ekonomiskiem ieguvumiem Francijas un Vācijas resursu apvienošana iezīmēja divu valstu pretrunu beigas. Robērs Šūmanis 1950. gada 9. maijā paziņoja: “Eiropu neizveidos uzreiz vai saskaņā ar vienotu plānu. To veidos konkrēti sasniegumi, kas pirmām kārtām rada patiesu solidaritāti.” Pamatojoties uz šo principu, Francija, Itālija, Vācija un Beniluksa valstis (Beļģija, Nīderlande, Luksemburga) parakstīja Parīzes līgumu, ar ko būtībā tika apstiprināta:

- brīva preču aprite un brīva piekļuve ražošanas resursiem,
- pastāvīga tirgus uzraudzība, lai izvairītos no tirgus kropļošanas, kas novestu pie ražošanas kvotu ieviešanas,
- konkurences noteikumu ievērošana un cenu pārredzamība,
- atbalsts ogļu un tērauda nozares modernizācijai un šo nozaru pārveidošana.

2. Pēc Parīzes Līguma parakstīšanas Francijas premjerministrs Renē Plevēns ierosināja izveidot Eiropas armiju, lai gan Francija bija pret Vācijas valsts militāro spēku atjaunošanu. Eiropas Aizsardzības kopienai (EAK), kuras izveidi apsprieda 1952. gadā,

bija jāpastāv līdztekus Eiropas Politiskajai kopienai (EPK). Abus plānus atlika pēc tam, kad Francijas Nacionālā asambleja 1954. gada 30. augustā atteicās ratificēt Līgumu.

3. Pēc tam, kad EAK izveide bija cietusi neveiksmi, 1955. gada jūnijā Mesīnas konferencē tika atkārtoti izteikti priekšlikumi par Eiropas integrācijas procesu, izveidojot savienību muitas un atomenerģijas jomā. Tā rezultātā parakstīja EEK un EAEK līgumu.

a. EEK līguma (Romas līguma)[2] noteikumi paredzēja:

- muitas nodokļu atcelšanu starp dalībvalstīm,
- ārēja kopējā muitas tarifa ieviešanu,
- kopējas lauksaimniecības politikas un transporta politikas ieviešanu,
- Eiropas Sociālā fonda izveidi,
- Eiropas Investīciju bankas izveidi,
- ciešu attiecību attīstīšanu starp dalībvalstīm.

Šo mērķu panākšanai EEK līgumā tika izklāstīti pamatprincipi un definēta sistēma Kopienas iestāžu likumdošanas darbībām. Tas attiecās uz kopējas politikas jomām: kopējo lauksaimniecības politiku (38.–43. pants), transporta politiku (74. un 75. pants) un kopējo tirdzniecības politiku (110.–113. pants).

Kopējais tirgus bija nepieciešams, lai nodrošinātu brīvu preču apriti un ražošanas mobilitātes faktorus (brīvu darbaspēka un uzņēmumu apriti, pakalpojumu sniegšanas brīvību un kapitāla brīvu apriti).

b. Euratom līgumā[3] sākotnēji bija noteikti ļoti augsti mērķi, tostarp “strauja atomenerģijas nozaru izveide un attīstība”. Tomēr Euratom līguma augstos mērķus nācās ierobežot, jo sarežģītā un sensitīvā atomenerģijas nozare attiecās uz būtiskām dalībvalstu interesēm (aizsardzība un valsts neatkarība).

4. Vienošanās par konkrētām kopīgām iestādēm – Parlamentāro asambleju un Tiesu – parakstīja, un tā stājās spēkā tajā pašā dienā, kad Romas līgumi. Šī vienošanās zaudēja spēku 1999. gada 1. maijā. Tagad tikai atlika apvienot izpildinstitūcijas. Iestāžu apvienošana tika pabeigta 1965. gada 8. aprīlī, pieņemot tā dēvēto Apvienošanās līgumu[4], ar ko izveidoja vienu Eiropas Kopienas Padomi un Komisiju.

No šā brīža EEK noteica stāvokli nozaru kopienās, proti, EOTK un EAEK. Tādējādi priekšroku pār kopīgi pastāvošām organizācijām ar nozaru kompetenci guva vispārējā EEK sistēma un tās iestāžu izveidošana.

Ina Sokolska
11/2019

